Públic

PER QUÈ ÉS ESSENCIAL QUE LES ESQUERRES DESANIMADES VOTIN

Vicenç Navarro

Catedràtic Emèrit de Ciències Polítiques i Polítiques Públiques

Universitat Pompeu Fabra

7 d'octubre del 2019

Tota l'evidència existent apunta que l'establishment politicomediàtic del país (plenament absorbit en el tema nacional i interterritorial) sembla no ser plenament conscient de dos dels principals problemes que existeixen a Espanya i que han estat ambdós conseqüència, en part, de les polítiques públiques aplicades pels successius partits polítics que han governat l'Estat espanyol durant el període democràtic, i molt en particular durant el període conegut com la Gran Recessió. **Un és la gran crisi social que han patit, i continuen patint, les classes populars, fet que contradiu el missatge promogut per aquest establishment que hi ha hagut una recuperació del benestar de la població, cosa que ha portat a una sortida ja de la crisi. I l'altre gran problema és el canvi climàtic, que està tenint un enorme impacte negatiu**

en les condicions mediambientals de tota la població i que està tenint fins i tot pitjors conseqüències per a les classes populars; aquest canvi climàtic també ha estat propiciat, en part, per les polítiques públiques de l'Estat espanyol, que s'ha caracteritzat per la seva enorme insensibilitat (quan no indiferència) cap a la gravetat de tal crisi climàtica. Vegem l'evidència de cada crisi i la seva causa comuna.

La responsabilitat de l'Estat en la creació i reproducció de la crisi social

Hi ha evidència més que contundent que aquesta crisi social continua present, crisi que és probable que, en cas que es continuïn aplicant les polítiques públiques que la van causar, podria assolir nivells insuportables per a la majoria de la població. Vegem algunes dades que qüestionen la versió oficial de l'Estat i mitjans afins al pensament neoliberal dominant que afirma que ***"la crisi social és cosa del passat, l'economia ja s'ha recuperat".*** Per tal de desmentir aquesta percepció, n'hi ha prou amb veure que la **taxa de risc de pobresa** ha passat del 19,8% l'any 2008, inici de la Gran Recessió, a un 21,5% l'any 2018 (a Catalunya ha passat d'un 19,9% a un 21,3% durant el mateix període). I que la **taxa d'atur** ha passat d'un 9,6% en el primer trimestre del 2008 a un 14% en el primer trimestre del 2019 (a Catalunya ha passat d'un 7,5% a un 11,2%). Altres indicadors com ara la **precarietat**, el **treball temporal i parcial no desitjat**, i d'altres, mostren un deteriorament similar. **Aquestes i altres realitats**

similars han causat un gran creixement de les desigualtats en ingressos, i Espanya és el país de la UE on han crescut de manera més acusada (després de Bulgària), tal com assenyala l'informe d'Oxfam Intermon "Desigualtat 1 – Igualtat d'oportunitats 0". La distància entre el decil de llars amb majors ingressos i el de menys ingressos ha passat de ser 9,7 cops l'any 2008 a 12,8 cops l'any 2017. En realitat, el creixement econòmic ha beneficiat molt més les rendes superiors que la majoria de la població. De l'augment de la renda creat pel creixement, l'1% de renda superior de la població se n'ha quedat un 12%, mentre que el 50% de la població se n'ha quedat només un 9%.

Existeixen un enorme dolor i sofriment com a conseqüència d'aquests fets que reflecteixen un gran deteriorament de la qualitat de vida de les classes populars. En realitat, la notícia més impactant a Espanya és que, si continua l'aplicació de les polítiques neoliberals que s'han estat imposant, és més que probable que la majoria de joves no pugui viure millor que els seus pares en un futur pròxim.

Les causes de la crisi social

L'enorme creixement de les desigualtats, amb una gran concentració de poder econòmic i financer, així com de poder polític i

poder mediàtic, ha originat l'aplicació i imposició de polítiques públiques que han reduït significativament els drets polítics, i han diluït el caràcter representatiu de les institucions polítiques, la qual cosa ha causat també un retrocés dels drets socials, laborals i mediambientals de la població. **Cal insistir que les causes més importants de la crisi social han estat polítiques. Repeteixo aquesta afirmació perquè hi ha un intent de despolititzar les causes d'aquesta crisi, que s'atribueix a un determinisme tecnològic que oculta la realitat política**.

Les causes més importants d'aquest deteriorament són les polítiques públiques neoliberals (com ara les reformes laborals, les polítiques d'austeritat i les polítiques fiscals regressives, entre d'altres) que han estat aplicades (amb l'estímul de les autoritats de la Unió Europea) pels governs espanyols, primer pel PSOE liderat pel Sr. Zapatero i més tard pel PP liderat pel Sr. Rajoy, amb el suport aquest últim de Ciudadanos. Aquestes mesures han reduït considerablement les conquestes adquirides per les classes populars en períodes anteriors a la Gran Recessió. En realitat, l'objectiu principal d'aquestes polítiques neoliberals era precisament la reducció del poder del món del treball en benefici del món del capital i de les rendes superiors. I ho van aconseguir. **Des del punt de vista econòmic, és avui àmpliament reconegut en amplis sectors acadèmics fora d'Espanya que**

aquestes mesures han tingut un impacte molt negatiu, no només en el benestar de les classes populars, sinó també en l'eficiència econòmica del país.

La crisi climàtica i les seves causes

Aquesta crisi climàtica també té causes polítiques, ja que l'evidència que el canvi climàtic es deu a la intervenció humana és clara i contundent. El canvi climàtic ha estat resultat de decisions humanes preses, en gran part, per institucions polítiques. Sense la participació dels Estats, aquesta crisi no s'hauria generat, una crisi que és enorme i té a veure amb la pròpia supervivència de la humanitat. **Només tres dades de documents científics publicats recentment resumeixen la gravetat del moment històric** que vivim: una és que **les temperatures actuals s'estan acostant ja a les temperatures de fa 120.000 anys, quan el nivell del mar era entre 6 i 9 metres més alt que ara.** Una altra és que **les glaceres estan desapareixent** i desplaçant-se cap al mar cinc cops més de pressa que en la dècada de 1990. Una tercera és que **el ritme actual de desaparició d'algunes espècies no s'havia produït en els últims 65 milions d'anys**, quan l'impacte d'un asteroide contra la Terra va provocar l'últim episodi d'extinció massiva que fins ara ha viscut el nostre planeta.

En realitat, l'augment de les temperatures als oceans està tenint un impacte molt notable en l'augment de catàstrofes naturals, com ha passat recentment amb la gota freda a Espanya. L'huracà Dorian, que va causar tant de dany a l'est del EUA, va accelerar l'anomenada "corrent en jet" de l'Atlàntic Nord, que alhora va crear aquesta gota freda.

La gran vulnerabilitat mediambiental d'Espanya

Aquests canvis afectaran (de fet, ja ho estan fent) la majoria de la població, i molt en particular les classes populars. **L'augment de les temperatures i el descens del nivell de pluges des de principi del segle XX (un 15% menys) amenacen les reserves hidrogràfiques i faciliten la desertització. Segons el propi ministeri de Medi Ambient, el 74% del sòl espanyol es troba en risc de desertització i es preveu que, del 26% restant, un 20% ho estarà d'aquí a 50 anys**.

Passa una cosa semblant amb l'augment del nivell del mar. Si aquest augment arribés als 3 metres, una part important de ciutats espanyoles, com **Barcelona, Màlaga, Santander o A Coruña s'inundarien**. I aquest augment pot tenir lloc a finals de segle.

La responsabilitat de l'Estat

I en aquesta crisi climàtica, les decisions dels Estats han jugat un paper fonamental. Han estat precisament les institucions actuals, fruit d'una enorme concentració de poder econòmic, financer, polític, cultural i mediàtic, les que han pres decisions que han anat generant les crisis que es mostren ara en unes dimensions alarmants. La situació a ambdós costats de l'Atlàntic Nord és clara. **Les polítiques neoliberals que promouen, en teoria, les "lleis del mercat" (controlades per monopolis i oligopolis) han estat determinants en el creixement del model energètic basat en els combustibles fòssils, no renovables** (carbó, gas natural i petroli). No és casual que des dels anys vuitanta (amb la revolució neoliberal promoguda pel president Reagan als EUA i la primera ministra Thatcher al Regne Unit) el model econòmic neoliberal, basat en l'energia no renovable, s'hagi estès. **I han estat precisament les dretes neoliberals les que han negat fins fa molt poc que hi hagués un canvi climàtic i, quan per fi, han hagut d'acceptar que sí que n'hi ha, han negat que sigui causat per decisions humanes**. I a Espanya aquest pensament neoliberal és dominant. Un exemple n'és l'economista ultraliberal Sala i Martín, que té una gran visibilitat mediàtica als mitjans públics de la Generalitat de Catalunya, i que és el gran assessor de Davos, que és el Vaticà d'aquest pensament.

La indiferència cap a aquesta enorme crisi de l'Estat, abstret en el tema nacional i territorial, és més que preocupant. El 83% de l'energia consumida a Espanya prové de la crema de combustibles fòssils o d'origen nuclear, i només un 17% prové de fonts renovables, tot això malgrat tenir un enorme potencial d'energia fotovoltaica. **Espanya, juntament amb cinc països de la UE, acumulen l'emissió de prop del 70% de tots els gasos d'efecte hivernacle del continent. I en lloc de reduir-los, Espanya n'ha augmentat les seves emissions (un 21,8% des de 1990)**. Per això és indignant que l'**última reforma que va fer l'Estat del sector elèctric hagi frenat la producció d'energies renovables i hagi penalitzat l'autoconsum i fomentat l'extracció de petroli i el *fracking*, que és summament contaminant**.

La relació entre poder polític i poder energètic

El maridatge entre les indústries de l'energia i la classe política governant és una de les característiques del sistema energètic espanyol. Si revisem la següent llista se n'adonaran. **Participen o han participat en el consell d'administració d'Endesa polítics del PSOE** (Elena Salgado), **del PP** (Luis de Guindos, José María Aznar, Manel Pizarro, Pío Cabanillas Alonso i Rodolfo Martín Villa) i **de CDC** (David Madí i Miquel Roca). **En el cas d'Abengoa** hi ha hagut també **polítics del PSOE** (Josep Borrell, Rafael Escudero i José Domínguez)

i del PP (Manuel De Vicente-Tutor y Ricardo Martínez Rico). També a l'**empresa Naturgy –l'antiga Gas Natural–** han gaudit de la presència de **polítics del PSOE** (Felipe González, Cristina Garmendia, Guzmán Solana Gómez, Víctor Pérez Pita i Narcís Serra) **i de la UCD** (Leopoldo Calvo Sotelo). **A Enagas** hi ha hagut **polítics del PP** (José Luis Olivas Martín i Ana Palacio) **i del PNV** (Joseba Adoni Aurrekoetxea). **A Acciona, del PSOE** (Javier Solana) i **del PP** (Carlos Espinosa de los Monteros). **A Iberdrola del PSOE** (Manuel Marín, Manuel Amigo, Braulio Medel, Felipe Romera i Juan Pedro Hernández Moltó), **del PP** (Ángel Acebes, Fernando Becker, Ramón de Miguel, José Luis Olivas i Santiago Martínez Garrido) **i del PNV** (Juan María Atutxa). **A Enel del PSOE** (Pedro Solbes) i, finalment, a **HC Energía, del PP** (Ana Palacio).

És lamentable que les decisions que tímidament va prendre el president Zapatero (del PSOE) a favor de la producció d'energies renovables fossin interrompudes pel ministre neoliberal Miguel Sebastián, que va descoratjar el suport estatal al creixement d'aquestes energies i en lloc d'això va promoure les tradicionals, fet que es va estendre encara més amb Rajoy.

La urgència del canvi i de la reversió urgent del neoliberalisme

Les causes comunes d'ambdues crisis exigeixen un gir de 180º en les polítiques públiques que l'Estat espanyol ha estat imposant. Cal ser conscients que els factors polítics són determinants en la creació i reproducció d'aquestes crisis. El fet de negar-ho i/o ocultar-ho, el fet de despolititzar quelcom que és profundament polític, és diluir responsabilitats i dificultar la solució dels problemes que comporten aquestes crisis. En aquest sentit, **en el bon programa de *La Sexta*, "El Objetivo", d'Ana Pastor, sobre les conseqüències del canvi climàtic, es va fer una presentació valuosa però insuficient i, en algunes parts, errònia, ja que després d'assenyalar la naturalesa de la crisi, deliberadament i previsiblement es va assenyalar que no es podia ni s'havia de polititzar el problema**. Si per "polititzar-se" es vol dir ser instrumentalitzat exclusivament per un partit, aquesta observació podria estar justificada. **Però si per "polititzar" entenem denunciar les causes polítiques d'aquestes crisis i la proposta de mesures per part de les diferents formacions per arreglar-les, amb el suport a alguns espais i partits polítics que fan propostes necessàries i urgents, aleshores, aquesta politització és imprescindible**. I entre aquestes mesures, unes clau són les polítiques oposades a les implementades pels partits conservadors, liberals o socioliberals, tots ells insensibles cap a la gravetat d'aquestes crisis. **És una obligació cívica i moral votar partits que, malgrat els seus errors, han mostrat la seva voluntat, audàcia, coratge**

i compromís polític per enfrontar-se amb les forces econòmiques, financeres, polítiques i mediàtiques responsables de les enormes crisis. Els canvis a realitzar no són menors i requereixen transformacions a les institucions anomenades democràtiques, a fi de democratitzar-les, amb una reducció de les seves limitacions. A aquells que estan desmotivats pels problemes derivats de la fallida investidura de Pedro Sánchez, cal recordar-los que les crisis són enormes i requereixen un canvi molt més profund que allò que el partit governant, el PSOE, estava proposant. Prego al lector que pensi en cadascuna de les dades que presento aquí i, després, voti.

Una última observació

Em sembla d'una enorme frivolitat veure el fracàs de la investidura de Pedro Sánchez com un resultat de la manca de química entre ell i Pablo Iglesias (la persona, aquesta última, més odiada per l'establishment politicomediàtic del país). El problema és molt, molt més gran del que es trivialitza com a un conflicte de maneres de ser i pensar. **No es vol veure que el problema és més profund i més greu. I és el conflicte entre dues visions distintes de dos espais polítics que representen interessos diferents**. El PSOE va perdre la seva vocació transformadora a l'adoptar i fer seves les mesures neoliberals que han fet tant de dany social, sense fer cas als senyals

d'alarma que havien advertit de la crisi climàtica. **Per un moment va semblar que això podria haver canviat amb la nova direcció de Pedro Sánchez. Està clar que aquest era el desig de les bases del Partit Socialista, que van deixar ben clar que el seu desig era un govern ampli d'esquerres**.

Però Pedro Sánchez va fallar. Va demostrar ser el contrari d'allò que deia ser. I no va voler seguir endavant perquè aquest seguir endavant hauria significat un canvi de 180º en les seves polítiques econòmiques i climàtiques, canvis que sens dubte l'haurien enfrontat amb les elits financeres i empresarials del país. I és aquesta l'arrel del problema. **La solució no poden ser uns canvis aquí i allà, sinó un canvi substancial que la direcció de Pedro Sánchez, assessorat en la seva estratègia per Iván Redondo (que en el seu dia va assessorar el PP), no està disposada a fer**. Que UP va cometre errors, sí, segurament, però menors, resultat de la brevetat del temps de negociació, principalment. Però la major responsabilitat és la de Pedro Sánchez, com bé assenyalen les enquestes. Tot i així, l'estructura de poder continuarà demonitzant Pablo Iglesias i UP, i utilitzarà la candidatura d'Errejón, entre d'altres mesures, per intentar aturar UP. No hi ha dubte que aquest candidat debilitarà enormement les esquerres, per raons conegudes de la llei electoral. **El partit d'Errejón tindrà un impacte electoral entre les esquerres similar al que Vox va tenir entre les dretes**. És una llàstima, perquè es

podria haver convertit en un espai complementari a UP, En Comú Podem, En Marea i altres forces, però en aquest moment, és un competidor per a totes les esquerres. **Caldria conscienciar el votant sobre la gran dificultat que suposa la tasca de canviar el país. I que els fracassos són només obstacles en una llarga cursa en què és sobretot urgent que es canviïn les polítiques econòmiques, socials i mediambientals ja desacreditades a nivell internacional, però encara aplicades al nostre país**.